

Donderdag 24 augustus

Publiekslezing: Welk Europa?

Prof.dr. Ian Buruma (Bard College, New York / New York Review of Books)

Moderator: Liesbeth van de Grift (UU)

Argumenten voor Brexit in het Verenigd Koninkrijk komen van links en rechts. Conservatieve critici van de EU zien haar als een links complot van Franse jakobijnen. In de volkspers van Murdoch wordt de EU zelfs weleens vergeleken met de Sovjet Unie. Linkse "Euroskeptics" daarentegen, waaronder adviseurs van Jeremy Corbyn, zien de EU als een bastion van neo-liberalisme. Als we naar de moderne geschiedenis van de Europese eenwording kijken zien we dat er een kern van waarheid zit in beide visies. Socialisten liepen al tijdens de Tweede Wereldoorlog warm voor een verenigd Europa, maar ook nationaal-socialisten, en conservatieven met een dikwijls Rooms Katholieke achtergrond. In zijn lezing zal Buruma kijken naar de geschiedenis van het Europese ideaal: het Heilige Romeinse Rijk, de Hanzebond, het Europa van Erasmus, en ten slotte de idealen van Schuman en Monnet. Dit ideaal was vaak religieus getint. Groot-Brittannië dat haar identiteit ontleende aan een sterk anti-Franse, antikatholieke houding heeft er in die optiek eigenlijk nooit bij gehoord. Buruma zal afsluiten met een beschrijving van zijn eigen Europa en zijn persoonlijke beleving van de Brexit.

Vrijdag 25 augustus

Keynote: Nepgeschiedenis of toch niet...? De betekenis van de populaire cultuur voor historisch besef

Prof.dr. Maria Grever (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Wat is echt en wat nep in de wereld om ons heen? Dat vroeg stand-up comedian Owen Schumacher zich in 2012 af in de serie *Nep!* David Lowenthal heeft de verpretparking van de geschiedenis en de overdreven nadruk op beleving bij historisch toerisme scherp veroordeeld. Commercialisering kan inderdaad leiden tot “nepgeschiedenis”, tot het vervormen en fabriceren van feiten. Dat is ook in politiek opzicht risicovol, zeker in het huidige Trump-tijdperk van de “alternatieve feiten”. Maar niet alle populaire vertolkingen van het verleden zijn “nepgeschiedenis”. Populaire genres kunnen een nieuwe kijk op het verleden geven die ook beroepshistorici hebben beïnvloed. Geen academisch betoog kon zo indringend de zinloosheid van een oorlog beschrijven als de historische roman *Oorlog en Vrede* van Tolstoj. Zonder *Killing Fields* zou de Cambodjaanse genocide bij het grote publiek nauwelijks bekend zijn geworden. Daarnaast is de populaire omgang met het verleden – inclusief “nepgeschiedenis” – een interessant object van onderzoek. Inmiddels is de populaire historische cultuur of publieksgeschiedenis een fascinerend onderzoeksterrein waarbij de verwerking van het verleden bij een groot publiek vanuit een metaperspectief centraal staat. Bijvoorbeeld hoe jongeren uit verschillende landen op internet-fora met elkaar in discussie gaan over de historische encensering van een war video game. Of wat er gebeurt als mensen in een wijk foto’s verzamelen over het leven van de vorige generaties bewoners. Nep of niet, in deze lezing zal ik vanuit het inclusieve concept historische cultuur de mogelijkheden verkennen die populaire genres bieden voor de versterking van historisch besef. Naast enkele voorbeelden uit ons lopend onderzoek in Rotterdam, zal ik ook aandacht besteden aan een relatief nieuw genre: het historisch theater.

Debatpanels, 11.00-12.30

De disneyficatie van geschiedenis in musea

Geschiedenis en commercie lopen in elkaar over. Academische onderzoekers wordt tegenwoordig gevraagd te ‘valoriseren’, terwijl culturele instellingen als archieven en musea in toenemende mate geacht worden zelf inkomsten te verwerven en rendabel te zijn. Critici menen dat deze trend de ‘disneyficatie’ van het verleden versterkt, maar voor wie of wat is dit een probleem? Als historici menen dat (kunst)geschiedenis van maatschappelijk belang is, is het dan niet vanzelfsprekend dat zij moeite doen de samenleving te bereiken en zich aanpassen aan de belevingswereld(en) van het publiek? De vraag is wellicht eerder waar de kritische grens ligt, en hoe die grens er anno nu in diverse sectoren van het historisch bedrijf precies uit ziet.

Moderator: Paul Knevel (UvA)

Spreekers: Klaartje Schweizer (Openlucht Museum); Kathelijne Eisses (Tinker Imagineers), Martine Gosselink / Gijs vd Ham (Rijksmuseum), Wies Rosenboom (Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst / LKCA).

Dekolonisatie van het verleden

Het bezit van koloniën, de handel in tot slaaf gemaakte mensen en het denken over bevolking en land vormden eeuwen lang een centraal onderdeel van Europa’s identiteit. Het was niet

alleen van invloed op Europese economieën en politieke constellaties, maar het bepaalde ook het denken en handelen en de betekenisgeving in Europa. Antropoloog Gloria Wekker noemt dat geheel van kennis en gevoelens, vrij naar Edward Said, het cultureel archief. In het midden van de twintigste eeuw werden veel koloniën onafhankelijk en werden de voormalige koloniserende landen teruggeworpen op hun eigen natiestaten. Deze politieke dekolonisatie vond relatief snel plaats in het midden van de twintigste eeuw, terwijl culturele dekolonisatie een langdurige, problematische ontwikkeling is die nog steeds doorgaat. Het cultureel archief dat Europa's cultuur en zelfbeeld bepaalt, werkt nog altijd door. Wekker roept dan ook op dit archief 'dekoloniaal' en intersectioneel te lezen, te deconstrueren en ter discussie te stellen. In deze sessie leveren we een bijdrage aan deze 'dekoloniale', intersectionele deconstructie van het cultureel archief ten einde de culturele dekolonisatie van Nederland een stapje verder te helpen. Daarvoor zullen we specifieke sociale praktijken waarop mensen betekenis geven aan de wereld 'dekoloniaal' en intersectioneel ontleden. Tot slot wensen wij het debat over de interpretatie en inhoud van het cultureel archief met elkaar en het publiek aan te gaan.

Moderator: Remco Raben (UvA/UU)

Sprekers: Caroline Drieënhuizen (OU/UvA), Jos van Beurden (VU), Nancy Jouwe (promovenda UU), Wim Manuhutu (medeoprichter en voormalig directeur Moluks Historisch Museum / promovendus VU), Remco Raben (UvA/UU).

Geschiedenis in een digitale wereld

Historici zijn gewend achter de feiten aan te lopen, maar kunnen er inmiddels niet meer om heen: we leven in een digitaal tijdperk. Welke gevolgen heeft dit voor de geschiedbeoefening? Worden historici website-ontwerpers en tool-bouwers, of blijven boeken relevant? Hoe veranderen de grootschalige digitaliseringsprojecten van historisch materiaal die overal plaatsvinden de geschiedwetenschappelijke praktijk? Kunnen deze projecten de belofte inlossen dat nieuwe vragen gesteld en nieuwe verhalen verteld kunnen worden - of is het potentieel van digitale geschiedenis nog lang niet bereikt? Welke methoden, vaardigheden en tools zijn er kortom nodig voor geschiedbeoefening in een digitale wereld? Daarover gaan de deelnemers aan dit panel in debat.

Moderator: Pim Huijnen

Sprekers: Melvin Wevers (UU), Inger Leemans (VU), Martijn Kleppe (KB), Petra Robben (Stadsmuseum Tilburg), Susan Aasman (RuG)

Historici op de bres voor democratie

Een eeuw na de invoering van het algemeen (mannen)kiesrecht in 1917 staat de democratie onder druk. Het percentage burgers dat daadwerkelijk gebruik maakt van het kiesrecht daalt al jaren, terwijl de kloof tussen burgers en overheid groeit. Geschiedenis werd en wordt vaak beschouwd als instrument voor de vorming van democratische (en nationale) burgers, maar hoe ligt anno 2017 de relatie geschiedenis en democratie? En welke eisen moeten dan worden gesteld aan het publieke en professionele optreden van de historicus in verschillende maatschappelijke domeinen?

Moderator: Ed Jonker (UU)

Sprekers: Leo Lucassen (IISG/Universiteit Leiden), Koen Vossen (Radboud Universiteit Nijmegen), Jacco Pekelder (UU), Tine de Moor (UU), Kars Veling (ex-directeur ProDemos).

Lunchpauze - Presentatie Website Politieke sociabiliteit van patriotten en prinsgezinden

De jaren vanaf 1780 tot 1787 en van 1795 tot 1798 zijn een periode waarin het politieke landschap heel snel volledig opnieuw werd ingericht. Ditmaal kwamen de burgers en inwoners aan de bak als deelnemers aan de provinciale en landelijke politiek; zij kregen zelfs toegang tot de geregelde wapenhandel. Zij deden dit via eigen lokale organisaties van particuliere genootschappen. Hierachter lagen geheel nieuwe patriotse en vanaf 1787 ook orangistische netwerken die in hoog tempo een aantal fasen van ontwikkeling doorliepen.

De website maakt onderzoek mogelijk naar dit nieuwe politieke weefsel in de provincie Holland. Per stad of dorp kan worden nagegaan welke genootschappen actief waren, wie de leiding had, wie naar bovenplaatselijke vergaderingen werden afgevaardigd, welke rekesten werden ingediend en welke andere activiteiten er plaatsvonden. In de inleiding wordt ook ingegaan op de landelijke en provinciale organisatie waar onderlinge rivaliteiten een belangrijke rol speelden, naast de verhouding tot de overheid.

Marjolein 't Hart (Huysens ING)

Parallelsessies, 13.30-15.30

Black gender. Decolonizing gender history

Gender en etniciteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, ook in de studie van het verleden. De werkgroep 'Black Gender' van de Vereniging voor Vrouwen- en Gendergeschiedenis zoekt wegen naar een gedekoloniseerde, inclusieve geschiedenis en presenteert in dit panel bijdragen over de promotie van Afro-Amerikaanse dichters door de Nederlandse vertaalster Rosey Pool, de geschiedenis van zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen in Nederland, en de gender van muziek en kleding in de Afro-Surinaamse herinneringscultuur. Daarnaast zijn er korte pitches over Sojourner Truth, spiritualiteit en esoterie binnen (Indisch) Nederland, de voorstelling/instrumentalisering van de (Amerikaanse) slavernijgeschiedenis in de retoriek van vroege Europese vrouwenbewegingen, en ontwikkelingen in de beeldvorming over, en zelfrepresentaties van, moslima's sinds de jaren zeventig in Europa.

Moderator: Lonneke Geerlings (VU)

Spreekers: Lonneke Geerlings (VU), Nancy Jouwe (UU), Markus Balkenhol (Meertens Instituut), Sophie van den Elzen (UU), Dineke Stam (Cultuur&Co), Esther Captain (HvA), Margreet van Es (UU).

Security, a nineteenth century project of empire in Europe and beyond

In this session the *Utrecht school for Historicizing Security* will present the first results of the ERC project "Securing Europe, fighting its enemies". In this project, led by Beatrice de Graaf (UU), security is being historicized. It examines how 'security' as an organizing principle brought about the formation of the new post-Napoleonic international order. To what extent can we speak of coordinated transnational European security cooperation at the time? Moreover, did these security practices culminate in an identifiable security culture in which views on enemies of the state and vital interests were increasingly shared? The project scrutinizes seven security regimes in which European countries were able to cooperate in the field of security even on a global scale. **Voertaal: Engels.**

Moderator: Joep Schenk (UU)

Speakers: Beatrice de Graaf (UU), Constantin Ardeleanu (UU), Erik de Lange (UU), Wouter Klem (UU), Ozan Ozavci (UU), Susan Legêne (VU).

De morele opdracht van de historicus in wetenschap, onderwijs en samenleving

Uiteenlopende, zo niet botsende politieke, maatschappelijke en emotionele belangen leiden momenteel tot spanningen in de samenleving, en zelfs tot polarisatie. De historicus wordt zich daardoor nog sterker bewust van de verschillende perspectieven die op grote gebeurtenissen uit heden en verleden mogelijk zijn, en daarmee ook van de persoonlijke standplaatsgebondenheid. Ook in het (geschiedenis)onderwijs en wetenschap krijgen docenten en onderzoekers te maken met diversiteit aan opvattingen en benaderingswijzen van gebeurtenissen. In deze panelsessie zal gekeken worden naar verschillende uitvoeringen van het omgaan met de morele opdracht van de historicus in wetenschap, onderwijs en samenleving. Evelien Gans onderzoekt de mogelijkheid van een genuanceerde maar evengoed scherpe analyse van belangrijke contemporaine joodse thema's zoals de (doorwerking van) de Shoah, antisemitisme en (de politiek van) Israël. Maartje Weerdesteijn behandelt de lessen die de internationale gemeenschap kan trekken uit historisch onderzoek naar de rol van dictators in massaal geweld, i.c. Kenneth Kaunda (Zambia) en Robert Mugabe (Zimbabwe). Lerarenopleiders van de HU en de UU presenteren de excellentietrajecten Multiperspectiviteit en Genocidestudies, waaruit blijkt hoe de wisselwerking van onderzoek en

praktijk een plaats kan bieden aan morele thema's in het curriculum van toekomstige leraren, en behandelen aansluitend de normatieve aspecten van het docentschap in een praktijkbeschuwing over polarisatie in de klas.

Moderator: Hanneke Tuithof (UU)

Sprekers: Evelien Gans (NIOD / UvA), Maartje Weerdesteijn (UU), Jaap Patist, Dirk van der Veen, Rien Claassen, Leen Alberts (lerarenopleiders geschiedenis aan de Hogeschool Utrecht) en Björn Wansink (lerarenopleider geschiedenis aan de Universiteit Utrecht).

Videogames en de representatie van koloniaal erfgoed

De invloed van videogames op het historisch bewustzijn in de samenleving is ongekend groot, maar nog weinig onderzocht. Dit panel richt zich op de achtergronden en effecten van koloniale representaties in games. Bram van den Hout belicht de weergave van slavernij in videogames. Tessa Pijnaker toont, op basis van antropologische methoden en theorieën, dat Ghanese ontwikkelaars hun mobiele spellen gebruiken om zichzelf te positioneren in de Ghanese samenleving en stereotyperingen over Afrika aan de kaak te stellen. Videogameontwikkelaar Roy van der Schilden behandelt het productieproces van *Herald*, een game geïnspireerd op het 19^e-eeuwse koloniaal verleden. Deze presentaties zullen uitmonden in een discussie met de zaal over de mogelijkheden die games bieden voor bewustwording van het koloniaal verleden en de representatie van de koloniale 'Ander'.

Moderator: Tessa Pijnaker (UvA)

Sprekers: Bram van den Hout (IISG), Tessa Pijnaker (UvA), Roy van der Schilden (Wisfire).

Nederland en de Spaanse Burgeroorlog: op ontdekkingstocht in de archieven

Honderden Nederlanders vertrokken tachtig jaar geleden vrijwillig naar Spanje om te vechten in de burgeroorlog (1936-39). Dit panel belicht de Nederlandse betrokkenheid bij dit interne conflict in het zuiden van Europa door middel van presentaties over archieven en resultaten van archiefonderzoek. Stefanie Massink geeft een korte introductie op de Spaanse Burgeroorlog, waarna medewerkers van de Koninklijke Bibliotheek, het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis en het Nationaal Archief hun bronnenmaterialen over verschillende aspecten van de relatie tussen Nederland en de Spaanse burgeroorlog zullen presenteren. Massink sluit af met een toelichting op haar onderzoek naar de diplomatieke erkenning van Franco door de Nederlandse regering.

Moderator: Stefanie Massink (UU)

Sprekers: Stefanie Massink (UU), Huibert Crijns (Koninklijke Bibliotheek), Eric de Ruijter (IISG), Paul Brood (Nationaal Archief).

Polderen in de polder: participatieve democratie

In reflecties over ons politieke bestel komt doorgaans al snel het 'poldermodel' ter sprake. Deze vorm van politiek bestuur wordt voorgesteld als typisch Nederlands, ontstaan in de late middeleeuwen als gevolg van de gezamenlijke strijd tegen het water. Dit panel, bestaande uit historici en mensen uit de waterschapswereld, confronteert heden en verleden en gaat na in hoeverre er gepolderd werd in de polders tussen de middeleeuwen en 1800. Hoe werden belanghebbenden, zoals boeren, in het waterschapsbestuur gerepresenteerd? Hoe verliep de besluitvorming over het waterbeheer, en hoe werd er rekening gehouden met verschillende, tegenstrijdige belangen? En gebeurde dit in Nederland beter dan elders?

Moderator: Petra van Dam (VU)

Sprekers: Petra van Dam (VU), Herman Havekes (Unie van Waterschappen), Heleen Kole (UU), Piet van Cruyningen (Wageningen University), Milja van Tielhof (Huygens ING).

(Kunst)historisch onderzoek in WorldCat

WorldCat brengt als grootste bibliotheekcatalogus ter wereld meer dan 380 miljoen items bij elkaar voor gebruikers over de hele wereld. Met zo'n schat aan informatie is WorldCat een belangrijke bron voor onderzoekers en studenten. Ellen Hartman, bibliotheekconsulent bij OCLC (een wereldwijd samenwerkingsverband van bibliotheken dat zonder winstoogmerk gezamenlijk te gebruiken technologie en onderzoeksprogramma's aanbiedt), belicht verschillende onderzoeksmogelijkheden van WorldCat, zoals de Art Discovery Group Catalogue en toepassingen van WorldCat voor genealogisch onderzoek en historisch onderzoek op basis van niet-tekstueel materiaal – van bladmuziek tot juwelen en burgeronderscheidingen uit de Sovjet-Unie.

Spreker: Ellen Hartman (OCLC)

Publieksgeschiedenis, musea en burgerschap

Overheden hebben hoge verwachtingen van musea op het terrein van sociale cohesie en actief burgerschap. Deze sessie onderzoekt of historische musea in staat zijn die rol op zich te nemen. Verwachten we niet te veel van oude, levenloze objecten en de rol die verhalen kunnen spelen? De wending naar publiek betrokken musea roept bovendien vragen op over de morele positie die musea onvermijdelijk moeten innemen om deze rol op zich te nemen. Loert daarbij niet het gevaar dat musea vooral hun eigen moreel gelijk willen aantonen? Smoort dit niet elke discussie in de kiem? In deze sessie zal over deze thematiek worden gediscussieerd aan de hand van bijdragen vanuit de museumwereld, wetenschappelijk onderzoek, beleidsmakers en het maatschappelijke middenveld.

Moderator: Maarten van Dijck (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Sprekers: Pieter de Bruijn (Open Universiteit), Karen Polak (Anne Frank Stichting), Valika Smeulders (Pasado Presente)

Op zoek naar de regels van het Nederlandse historische gilde

Historici krijgen niet graag voorgeschreven wat we wel en niet mogen onderzoeken. Toch lijkt het er op dat we ons wel degelijk aan regels en conventies houden, al blijven die in belangrijke mate impliciet. Er is nauwelijks debat over wat de grote vragen zijn waar we ons, als beroepsgroep, op zouden moeten richten. In deze sessie hopen we aan de hand van drie thema's te laten zien dat dit onbedoeld tot stiltes leidt: over dekolonisatiegeschiedenis, migratiegeschiedenis en de geschiedenis van klimaatverandering. Waarom hebben Nederlandse historici, op universiteiten, scholen en in archieven, het zo weinig over deze thema's? Waarom discussiëren we zo weinig over welke onderwerpen bestudeerd dienen te worden, en hoe deze onderwerpen zich tot elkaar verhouden? En in hoeverre hangt dit 'zwijgen' samen met institutionele aspecten van het historisch gilde binnen de academische wereld, zoals de noodzaak om fondsen te werven en een constante publicatiestroom op gang te houden?

Moderator: Thomas Smits (Radboud Universiteit Nijmegen)

Sprekers: Thomas Smits (Radboud Universiteit Nijmegen), Darryl Barthe (UvA), Lisa Kattenberg (UvA), Sara Polak (UL), Klaas Stutje (IISG), Suze Zijlstra (UL).

Kerken en de Indonesische oorlog

Ten tijde van de Indonesische Oorlog (1945-1949) hadden de christelijke kerken groot maatschappelijk en politiek gezag. Wat betekende dat voor de oorlogvoering in Indonesië? Drie jonge onderzoekers belichten achtereenvolgens de rol van legerpredikanten in deze oorlog, de relatie tussen de kerk in Nederland en de militairen in het veld, en een concreet conflict tussen de militaire praktijk en de norm van de kerk. Deze zogenaamde kwestie-Peniwen, over een geweldsdelict van Nederlandse militairen, is aan het licht gebracht door een predikant. Met deze bijdragen legt de sessie een verband tussen militaire geschiedenis en religiegeschiedenis, en krijgt de relatie tussen religie en kerk enerzijds en het leger en oorlogvoering anderzijds reliëf in het concrete geval van de Indonesische oorlog.

Moderator: George Harinck (VU/Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme)

Spreekers: Scott Kannekens (Universiteit Leiden), Marleen van den Berg (Universiteit Leiden), Christiaan Harinck (KITLV)

Ongeziene objecten. Sessie op locatie in Depot Centraal Museum, Vlampijpstraat 89, Utrecht
Museumdepots zijn de plekken waar het grootste deel van de totale Collectie Nederland wordt bewaard. Vanuit de media klinken kritische geluiden: wat moeten we met die overvolle depots? Zelf zijn musea ondertussen bezig hun depotcollecties te ontsluiten: ze richten voor publiek toegankelijke depots in, organiseren tentoonstellingen met depotschatten, stimuleren onderling bruikleenverkeer en digitaliseren om hun collecties voor iedereen online zichtbaar te maken. In deze sessie richten we de aandacht op depots als belangrijke bewaarplaatsen van geschiedenis. Froukje van der Meulen en Tamar Bos, beiden werkzaam bij het Rijksmuseum, verzorgen een korte inleiding, waarna een rondleiding door het depot van het Centraal Museum volgt, en een gedachtenwisseling over de mogelijkheden die de ongeziene objecten in museumdepots bieden.

Maximum aantal deelnemers: 15. Geldig legitimatiebewijs meenemen.

Parallelsessies, 16.00-18.00

Bewijsnood

In het licht van de actuele vluchtelingenproblematiek belicht dit panel de veranderlijke status van een paspoort. Enerzijds geeft een paspoort toegang tot staatsburgerschap, anderzijds is het paspoort een bewijs van staatsburgerschap – of van het tegendeel. Dit panel onderzoekt het paspoort als mechanisme van in- en uitsluiting in tijden van conflict en transitie, waarbij ook aandacht zal zijn voor ras- en genderdynamiek. Het panel belicht de betekenis van het paspoort voor vier historische figuren uit de twintigste eeuw: vertaalster Rosey Pool, reisjournaliste Mary Pos, een Hindustaanse contractarbeider die via Suriname naar Nederland kwam, en een tot vijandelijk onderdaan verklaarde Duitser in Nederland. Medewerkers van Vluchtelingenwerk, het COA en/of de IND belichten de status van het paspoort anno 2017.

Moderator: Susan Legêne (VU)

Spreekers: Lonneke Geerlings (VU), Babs Boter (VU), Chan Choenni (VU), Marieke Oprel (VU).

De klank van geschiedenis

Een muzikale ervaring is de ervaring van een tijdsdocument. Een compositie, in het verleden opgeschreven, wordt in het moment van nu opnieuw tot klinken gebracht. Wij kunnen deze muziek opnieuw beschouwen en uiteindelijk voor zichzelf laten spreken. Een essentieel onderdeel van de geschiedenis kan niet worden weergegeven in taal. Composities vormen niet alleen een passieve representatie van de tijd. Zij hebben de loop van de geschiedenis op actieve wijze beïnvloed. Thera Klaassen, historica en pianiste, belicht voor publiek onderwerpen die zich bewegen op het snijvlak van de politieke geschiedenis, muziekgeschiedenis en hedendaagse concertbeleving. Geïllustreerd met live pianospel. Deze multimediaal-concertante lezing neemt u mee naar een intrigerend thema: de klank van de twintigste eeuw. Muziek als wapen in koude en hete oorlog. De geschiedenis op het podium.

Spreeker/pianiste: Thera Klaassen (alumna UU & prof. klassiek pianiste).
www.theraklaassen.nl

Ethische dilemma's: 'post-truth' en historisch rechtsherstel

Historici wordt vaak verweten dat zij geen of te weinig contact hebben met de maatschappij. Is dat terecht? In deze parallelsessie gaat het over de plaats van het verleden in de maatschappij, en over hoe historici daarop invloed uitoefenen. De KNHG-werkgroep 'Beroepsethiek' wil het debat hierover voeren aan de hand van twee thema's: (1) In hoeverre hebben historici zelf schuld aan de huidige 'post-truth' hype doordat ze actief relativisme propageren? Welke vormen van kennis hebben historici te bieden wanneer de waarheid niet langer vanzelfsprekend is? (2) Wat is de betekenis van de grote aandacht voor herinneringspraktijken, historisch rechtsherstel, excuses en restitutie? Komt de integriteit van historici in gevaar wanneer zij zichzelf gedwongen zien een moreel oordeel over het verleden te vellen?

Moderator: Leonieke Vermeer (RUG)

Spreekers: Geertje Mak (RU), Remieg Aerts (UvA), René Koekkoek (UvA), Renée Smid (ZZP)

Collectie-ontsluiting next level: de ijsberg zichtbaar maken

"The historian should fulfill his task like a ragpicker," stelde Walter Benjamin ooit. Daarbij is de historicus niet alleen afhankelijk van de mate waarin bronnen uit het verleden bewaard zijn gebleven, maar ook of de overgeleverde bronnen vindbaar zijn. Vooral op dit laatste terrein is nog veel winst te behalen en met de voortschrijdende techniek kan dit ook. Op dit moment is slechts een klein deel van alle collecties - het topje van de ijsberg - digitaal beschikbaar. Hoeveel onvindbare schatten zitten er nog in de Nederlandse archieven? Deze sessie geeft een kijkje in de keuken aan de hand van enkele praktische voorbeelden: automatische tekst- en handschriftherkenning, event modelling, linked open data, crowdsourcing, named entity recognition en andere methodieken. Wat kun je ermee als historicus en hoe gaat dit het onderzoek veranderen?

Moderator: Puck Huitsing (Netwerk Oorlogsbronnen)

Sprekers: Marieke van Erp (Vrije Universiteit Amsterdam), Ceciel Huitema (Nationaal Archief), Olaf Janssen (Koninklijke Bibliotheek), Lizzy Jongma (Netwerk Oorlogsbronnen), Edwin Klijn (Netwerk Oorlogsbronnen), Nico Vriend (Noord-Hollands Archief).

Religie, van alle tijden?

In musea en media krijgt het onderwerp religie de afgelopen jaren ruime aandacht. Vooral rondom herdenkingen – het Calvinjaar (2009), 500 jaar Reformatie (2017), en 400 jaar Synode van Dordrecht (2018) – is de belangstelling groot. Die belangstelling stelt conservatoren en onderzoekers voor de vraag hoe ze religieuze onderwerpen het beste kunnen overbrengen. Benadrukken we de verschillen of de overeenkomsten tussen heden en verleden? Hoe spelen we in op de afgenomen kennis over religieuze onderwerpen? Hoe reageren we op twijfels over het belang van religieuze geschiedenis? Dit ronde tafelgesprek brengt conservatoren, wetenschappers en publiek bij elkaar aan de hand van concrete antwoorden op de vraag hoe we religie aan een breder publiek presenteren.

Moderator: Peter van Dam (UvA)

Sprekers: Marianne Eekhout (Dordrechts Museum), Tanja Kootte (Museum Catharijneconvent), Fred van Lieburg (VU), Mart Rutjes (UvA), Jo Spaans (UU)

Modern geschiedenisonderwijs: examenprogramma en eigen invulling buiten school

Het examenprogramma voor HAVO en VWO is de afgelopen tien jaar behoorlijk veranderd. In deze sessie wordt het geschiedenisonderwijs van verschillende kanten belicht. Hanneke Tuithof presenteert een biografie van het examenprogramma geschiedenis. Daarna geven Martijn Vermeulen en Susan Suèr ieder een voorbeeld van een geschiedenisproject – ‘Jij en de oorlog’ resp. ‘CSI Leiden’ – buiten school, waarbij verder wordt gegaan dan het verplichte curriculum. We sluiten af met een gesprek over de invloed van een verplicht curriculum en de noodzaak om docenten inspraak en vrijheid te geven.

Moderator: Hanneke Tuithof (HU/UU)

Sprekers: Hanneke Tuithof (HU/UU), Martijn Vermeulen (Geschiedenisleraar van het Jaar 2015 / Stedelijk 4 en 5 Mei Comité Nijmegen), Susan Suèr (Erfgoed Leiden en Omstreken).

Sesam open u! De toekomst van *humanities*-tijdschriften in tijden van open access

Open access krijgt steeds meer voet aan de grond in het gevarieerde landschap van wetenschappelijk publiceren. Dat brengt grote veranderingen met zich mee, voor individuele auteurs en voor instituties van de geschiedwetenschap. Heeft een papieren Nederlandstalig vaktijdschrift als *Tijdschrift voor Geschiedenis* (sinds 1886) bijvoorbeeld nog toekomst? Deze sessie begint met een column van Dirk van Miert, die vanuit zijn expertise als ideeënhistoricus van de vroegmoderne tijd bespreekt of open access echt zo revolutionair is. Daarna is er een informatief panel van sprekers uit twee redacties van historische vaktijdschriften, een uitgeverij en een universiteitsbibliotheek over voor- en nadelen van open access publiceren. De discussie wordt ingezet door reacties en vragen van twee jonge historici.

Moderator: Jacco Pekelder (UU)

Sprekers: Dirk van Miert (UU), Claire Weeda (Tijdschrift voor Geschiedenis), Maarten Prak (EMLC – Early Modern Low Countries), Jeroen Sondervan (Utrecht University Library – Uopen Journals), Max Haring (Amsterdam University Press), Eva Supèr (Jonge Historici), Anna-Luna Post (UU).

Geschiedenis op Wikipedia

De gratis online encyclopedie Wikipedia bevat talloze lemma's over historische thema's en figuren, geschreven door enthousiaste vrijwilligers die gezamenlijk werken aan de ontwikkeling en verspreiding van vrije kennis. Inhoudelijk vertoont de online encyclopedie echter opvallende gaten. Zo zijn er relatief weinig lemma's over vrouwenhistorische thema's, zoals de eerste en tweede feministische golf, en over historische vrouwen – of dat nu koninginnen, activistes, kunstenaressen of wetenschapsters zijn. Op historiografisch gebied loopt Wikipedia daarom sterk achter op de geschiedwetenschap en het archiefwezen, waarin de resultaten van decennialang vrouwen- en genderhistorisch onderzoek langzamerhand meer zichtbaar zijn geworden. Deze sessie belicht de 'gender gap' op Wikipedia, en onderzoekt strategieën om die kloof te dichten en deze ultieme vorm van publieksgeschiedenis meer representatief te maken.

Moderator: Evelien Rijsbosch (Atria. Kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis)

Sprekers: Hendrik Henrichs (UU), Danielle Jansen (Wikimedia NL), Evelien Rijsbosch, Marijke Huisman (UU).

Digital born informatie: het belang van historici bij de praktijk van beheer en behoud

Een groot deel van de maatschappelijke realiteit speelt zich digitaal af, maar het beheren en toegankelijk houden van digitale informatie krijgt nog steeds niet de aandacht die het verdient. Niet van de overheid, maar ook niet van historici. Wat kunnen en moeten historici betekenen bij het beheren en behouden van digitale archieven en collecties? Hoe kunnen zij instellingen actief ondersteunen bij het realiseren van een geheel aan digitale archieven en collecties die recht doet aan de dynamiek en diversiteit in onze maatschappij? Frans Smit, docent archiefwetenschappen, bespreekt de actuele stand van zaken in het digitale informatiebeheer. Frank de Jong informeert over het project Particuliere Archieven op de Kaart, waarna Jos van Waterschoot de praktijk schetst van een conservator die intermediair is tussen vragende klanten (historici, journalisten) en de aanbieders van bronnenmateriaal, zoals bedrijven en personen uit het boekenvak. Mirjam Schaap belicht aan de hand van de Maagdenhuisbezetting van 2015 wat de mogelijke rol van de historicus/archivaris is in een

tijd waarin gemeenschappen steeds bewuster gebruik maken van internet en sociale media om hun verleden en heden vast te leggen en te delen.

Moderator: Mirjam Schaap (Stadsarchief Amsterdam)

Spreekers: Frans Smit (UvA), Frank de Jong (IISG), Jos van Waterschoot (Bijzondere Collecties, UvA), Mirjam Schaap (Stadsarchief Amsterdam).

[Sport & the city. Sportverleden en stedelijke identiteit](#)

Anno 2017 ontbreekt een hoofdstuk over sport in geen enkele stedelijke beleidsnota. Sport dicht sociale kloven, bevordert gezondheid, en belichaamt stedelijke identiteiten – en rivaliteiten. Om de ambitie van ‘sportsteden’ te begrijpen, moeten steden, stadions en sportclubs worden bestudeerd als clusters ervaringen, symbolen en herinneringen die bijdragen aan een plaatsgebonden identiteit en een samenhangend beeld van ‘zelf’ en ‘de ander’. Sport bestaat immers bij de gratie van tegenstand en competitie. Dit panel onderzoekt in historisch perspectief de identiteitsconstructies van middelgrote sportsteden, met aandacht voor de rol van de wielersport en het wielersstadion in vooroorlogs Tilburg, het sportverenigingsleven in Nijmegen rond 1900, de geschiedenis van de rivaliteit tussen de voetbalclubs N.E.C. (Nijmegen) en Vitesse (Arnhem). Pieter Jansen, voorzitter van de Stichting Willem II Betrokken, belicht de actuele doorwerking van die imago’s en vijandbeelden, aan de hand van de activiteiten van de Stichting.

Moderator: Marjet Derks (Radboud Universiteit Nijmegen)

Spreekers: Thijs Kemmeren (Tilburg University), Jelle Zondag (Radboud Universiteit Nijmegen), Jon Verriet (Radboud Universiteit Nijmegen), Pieter Jansen (Stichting Willem II Betrokken).

[Geschiedenis met een community! Sessie op locatie: Nederlands Volksbuurtmuseum, Waterstraat 27-29, Utrecht](#)

Publieksgeschiedenis krijgt vaak vorm in een hiërarchische verhouding: de historicus maakt kennis toegankelijk voor een breder publiek. Dat publiek heeft echter zelf ook een geschiedenis, en eigen drijfveren om met het verleden bezig te zijn. Deze sessie belicht twee projecten waarin van onderop geschiedenis van een lokale gemeenschap wordt gemaakt en gezocht wordt naar een combinatie van sociale en historische doelen. Peer Boselie, directeur van Archief de Domijnen in Sittard-Geleen, informeert over ‘Het Aezelprojek’. In samenwerking met welzijnsorganisaties en de gemeente werken meer dan honderd vrijwilligers aan de geschiedenis van de stad, door zelf onderzoek te doen en de resultaten van dat werk op toegankelijke wijze te presenteren aan de gemeenschap. De opbrengst van dit project overstijgt het historisch belang; vele vrijwilligers krijgen via het project meer zelfvertrouwen en verkleinen hun afstand tot de arbeidsmarkt. Albert van Wersch, directeur van het Nederlands Volksbuurt Museum, vertelt over de bijzondere geschiedenis, sociaal inclusieve werkwijze en actuele uitdagingen van dit museum. Bewoners van de Utrechtse Wijk C, die in de jaren 1960 te maken kreeg met sloop en sanering, zetten zich al decennia in voor het vastleggen van hun geschiedenis. Om die te bewaren voor het nageslacht, maar ook om de sociale cohesie te bevorderen en zowel historische als actueel-maatschappelijke waardering voor de levens van volksbuurtbewoners te bewerkstelligen.

Zaterdag 26 augustus

Debatpanels, 9.00-10.30

Geschiedenisonderwijs voor de toekomstige generatie: uitgaan van eigen kracht of interdisciplinair werken?

Het Ministerie van Onderwijs startte met het oog op herziening van de kerndoelen in 2017 een nationale brainstorm over de onderwijsinhoud van de toekomst, waaronder het schoolvak geschiedenis. In de plannen voor Onderwijs 2032 wordt onder andere gepleit voor burgerschapseducatie en de integratie van het schoolvak Geschiedenis in een vakoverstijgend domein 'Mens en maatschappij'. Deze plannen sluiten op het eerste oog goed aan bij de KNHG-doelstelling voor interdisciplinaire samenwerking, maar er is discussie over de relatie tussen interdisciplinariteit en eigenheid. Wat is de eigenheid van het schoolvak geschiedenis, in hoeverre sluit die samenwerking uit, en hoe valt die eventuele eigenheid didactisch en onderwijspolitiek te legitimeren en organiseren?

Moderator: James Kennedy (University College Utrecht)

Sprekers: Frits van Oostrom (UU), Arie Wilschut (HvA), Renée ten Cate (docent sg Het Rhedens, Rozendaal; finalist Geschiedenisleraar van het jaar 2015), Marijn Gunnik (docent gs op Valuas College in Venlo, beleidsmedewerker bij OCW en lijsttrekker CU Nijmegen).

Met de kennis van gisteren. Het belang van een historisch perspectief op hedendaagse vraagstukken.

Wie we vandaag zijn is mede bepaald door onze geschiedenis. In ons privéleven beseffen we heel goed dat we gevormd zijn door ons verleden. 'Wat ik vandaag ben, daar heb ik gisteren voor gekozen': in onze managementtaal wemelt het van dit soort uitspraken. In het maatschappelijk leven is ons historisch besef echter een stuk minder. Wat zijn de consequenties van dat gebrek aan historisch perspectief in het publieke debat? Wat missen we daarmee? En als we dat historische perspectief wel inbrengen, wat levert ons dat dan op en hoever kunnen we daarin gaan? De geschiedenis herhaalt zich immers niet, dus waarom zouden we dat verleden moeten kennen? In dit debatpanel willen we nadenken over de mogelijkheden en onmogelijkheden van het maken van verbindingen met het verleden naar aanleiding van hedendaagse prangende kwesties. Wat is een goede of slechte historische vergelijking? Zijn er criteria te formuleren op basis waarvan we daarover uitspraken kunnen doen? Naast deze meer inhoudelijke aspecten willen we nadenken over praktische mogelijkheden om integratie van historische kennis in maatschappelijke debatten en beleidsvormingsprocessen te vergroten. Hoe kan de uitwisseling van kennisvragen tussen historici en andere partijen verder worden gefaciliteerd en hoe zorgen we ervoor dat historici beter en vaker in beeld komen? Wat zijn concrete mogelijkheden voor een betere integratie van historische kennis in maatschappelijke debatten en beleidsvormingsprocessen?

Moderators: Anita Boele (UU) & Els Holsappel (Holsappel Journalistiek & Redactie)

Sprekers: Leo Lucassen (IISG/Universiteit Leiden), Hester Dibbits (Reinwardt Academie/Erasmus Universiteit Rotterdam), Willemijn van der Zwaard (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving), Ruud Koole (Universiteit Leiden), Jaap Cohen (NIOD).

Parallelsessies, 11.00-13.00

Mapping slavery. Kansen en dilemma's voor publiekshistorici

Onder de noemer 'mapping slavery' laten de onderzoekers uit dit panel zien hoe slavernij en slavenhandel verweven zijn met de regionale geschiedenissen van onder meer Den Haag, Amsterdam, Groningen en Friesland. Door middel van wandelingen, publieksgidsen, tentoonstellingen, een stripboek en een website brengen zij een groot publiek in aanraking met 'erfgoed' en/of 'sporen' van het slavernijverleden. Welke historische, ethische en maatschappelijke kwesties stellen zij in hun projecten aan de orde? Tegen welke dilemma's lopen zij aan? Dit panel bespreekt onder andere de afbakening van het begrip 'sporen' van slavernij, de representatie van geweld en naaktheid, en (gebrek aan) engagement en sensitiviteit bij partners en het publiek.

Moderator: Markus Balkenhol (Meertens Instituut)

Spreekers: Ineke Mok (Cultuursporen), Annemieke van der Vegt (Hoe heette Christiaan.nl), Dienne Hondius (VU), Karwan Fatah-Black (UL), Michel R. Doortmont (RUG), Dineke Stam (Cultuur&Co), Margriet Fokken (RUG) en Barbara Henkes (RUG), Valika Smeulders (Pasado Presente), Wayne Modest (Nationaal Museum van Wereldculturen).

Voor wetenschap en samenleving. Trends in de universitaire opleiding van historici

Geschiedenisopleidingen veranderen. Stages worden gezien als vanzelfsprekend onderdeel van de studie, en studenten schrijven een column, rapport of ambtelijke nota in plaats van een onderzoeksverslag. Wat zijn de kansen en risico's van deze ontwikkeling? Zijn de op maatschappij en arbeidsmarkt gerichte nieuwe onderwijsvormen een waardevolle aanvulling op de academische geschiedenisopleiding? Slaan ze daadwerkelijk een brug tussen wetenschap en samenleving? Deze sessie begint met showcases van twee projecten: het NOC/NSF-stageproject door studenten van de Radboud Universiteit, en het #Dare to be Grey-project door studenten van de UU. Studenten en oud-studenten vertellen over hun ervaringen met onderwijs waarin wetenschap en samenleving bij elkaar komen. Samen met enkele betrokken docenten en buitenstaanders evalueren zij vervolgens de waarde van dit soort geschiedenisonderwijs.

Moderator: Wim van Meurs (Radboud Universiteit Nijmegen)

Spreekers: Iris Bosch (NOC/NSF-stageproject), Joris Folkerts (#Dare to be Grey), Luc Bulten (student MA Geschiedenis en actualiteit), Richard Post (#Dare to be Grey), Anna Lamers (oud-student MA Geschiedenis en actualiteit), Michael Bremmers (oud-student Wilhelm II-project), Marjet Derks (Radboud Universiteit Nijmegen), Jacco Pekelder (UU), Leen Dorsman (UU).

Het jonghistorisch World Café

Jonge historici maken werk van geschiedenis: ze verenigen zich in stichtingen en besturen, zetten eigen bedrijven op, vechten zich naar de top van het vakgebied. Studenten en alumni hebben ambitie, maar weten niet hoe ze deze in kunnen zetten. Daarnaast is het voor jonge historici moeilijk om met de huidige krappe arbeidsmarkt door te breken. Aan de hand van de zogenaamde 'World Café'-methode, een interactieve werkvorm waarbij een (grote) groep snel in een levendige dialoog treedt, geeft deze sessie een eerste aanzet tot een jonghistorisch manifest. In drie rondes komen diverse thema's aan de orde, waaronder arbeidsmarktoriëntatie op universiteiten, de vraag of historici '21st century skills' bezitten en hoe je jezelf, en vooral de meerwaarde van jou als historicus, kunt profileren. Onder leiding van de dagvoorzitter Mike Spaans schrijven de deelnemers mee aan de eerste versie van het manifest, dat Jonge Historici en Jong KNHG voltooien en publiceren.

Verteld verleden. Een agenda voor oral history in onderzoek en onderwijs

Als bron en als methode biedt oral history een perspectief ‘from below’, en geeft zij stem aan individuen en groepen die elders weinig of niet aan bod komen. Hier liggen voor onderzoekers en leraren kansen om de perspectieven te verbreden en meerstemmigheid over historische gebeurtenissen en ervaringen in kaart te brengen, bijvoorbeeld rondom thema’s als oorlog, dagelijks leven, religie, migratie en ongelijkheid. Deze sessie geeft een overzicht van digitale oral history collecties en presenteert onderzoeks- en erfgoedprojecten in Nederland en het buitenland, waarna in samenspraak met het publiek een voorstel voor een oral history onderzoeks- en onderwijsagenda geformuleerd zal worden.

Moderator: Susan Hogervorst (Open Universiteit/EUR)

Spreekers: Norah Karrouche (VU/EUR), Marloes Hülsken (HAN), Susan Hogervorst

Bedrijfscollecties als erfgoed

Behalve archieven hebben veel ondernemingen een collectie van materiële objecten (machines, de vervaardigde producten, reclames), die herinneren aan het verleden van het bedrijf. Door bedrijfseconomische ontwikkelingen, zoals fusies en overnames, en snelle technologische veranderingen is er helaas vaak weinig begrip voor de historische waarde van die collecties en dreigen ze verloren te gaan. Dit panel wordt georganiseerd door organisaties die zich het lot van die collecties aantrekken: de Stichting Bedrijfsgeschiedenis, Bedrijf en Historie en de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland. Wat is het belang van objecten voor (bedrijfs)historisch onderzoek, hoe verloopt het proces van selectie en behoud van dit erfgoed, en hoe creëert men draagvlak voor dit erfgoed bij zowel bedrijven als bij het publiek?

Moderator: Erik Nijhof (UU)

Spreekers: Ingrid Elferink (Nationale Nederlanden), Roy Nanheknan (Douwe Egberts Heritage Centre), Jur Kingma (Historische bedrijfskranen als erfgoed).

Experimenteren met immaterieel erfgoed

In 2012 ondertekende Nederland de UNESCO conventie ter bescherming van het Immaterieel Erfgoed. De maatregelen die landen worden geacht te nemen liggen op het vlak van educatie en bewustwording, duurzame ontwikkeling en in het mede vorm geven van borgingstechnieken ter ondersteuning van gemeenschappen die dit erfgoed praktiseren. Erfgoeddeskundigen spreken dan over het ontwikkelen van ‘participatieve methoden’ of ‘shared authority’. Deze interactieve workshop presenteert enkele praktijkvoorbeelden van erfgoedinstellingen die werken met gemeenschappen, waarna er gelegenheid is voor de uitwisseling van kennis en ervaringen over kwesties als: hoe deel je zeggenschap, wie bepaalt wat er verzameld wordt, en hoe om te gaan met controversieel erfgoed of erfgoed waarover verschillend gedacht wordt? Hoe kan je als erfgoedprofessional inspelen op duurzame ontwikkeling, ook in economisch opzicht?

Moderator: Albert van der Zeijden (Kenniscentrum Immateriaal Erfgoed/UU)

Spreekers: Carolina Verhoeven (Culinair Erfgoed Centrum), Dimphy Schreurs (Museum Catharijneconvent), Nicole van Dijk (Museum Rotterdam), Jette Janssen (Erfgoed Gelderland), Saskia van Oostveen (Kenniscentrum Immateriaal Erfgoed).

Modern antisemitisme en de Nederlandse religiegeschiedenis

Lange tijd was het een vaste topos in de historiografie: Nederland kende geen geschiedenis van uitgesproken antisemitisme, hooguit was er sprake van relatief onschuldige varianten van

stereotypering. Werkelijk antisemitisme was import uit het buitenland. Recente publicaties bevragen dat beeld kritisch en concluderen dat er wel degelijk sprake was van een nationale variant van anti-joods denken. Dit panel beoogt tegen de achtergrond van dit historiografische debat na te gaan hoe Nederlandse protestanten en rooms-katholieken zich verhielden tot de opkomst van het moderne antisemitisme vanaf 1875, en hoe Nederlandse joden daar vervolgens op reageerden. Aan de hand van nieuw onderzoek zal de Nederlandse casus geplaatst worden in de bredere Europese context.

Moderator: Bart Wallet (VU)

Spreekers: George Harinck (VU/Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme), Marcel Poorthuis (Universiteit Tilburg), Bart Wallet (VU).

[Vijfentwintig jaar Historische Steekproef Nederlandse bevolking. Een reflectie op interdisciplinair onderzoek](#)

Sinds 1991 wordt er door de Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN) gewerkt aan één groot basisbestand met gegevens over individuele levenslopen. Basis voor dit bestand is een steekproef van 85.000 geboorteakten uit de periode 1812-1922. Inmiddels hebben velen gebruik gemaakt van de database: historici, maar ook onderzoekers uit de demografie, sociologie, economie, epidemiologie en genetica. Veel publicaties zijn in interdisciplinaire samenwerking tot stand gekomen, en de geschiedenis van de HSN kan ons dus veel leren over de mogelijkheden en grenzen van interdisciplinariteit. In deze sessie wordt ingegaan op de ontwikkeling van de steekproef en de interdisciplinaire richtingen die het onderzoek is gegaan. Daarnaast geven twee jonge onderzoekers een presentatie van hun promotieonderzoek waarin ze aangeven welke rol de database van de HSN hierbij speelt.

Moderator: Kees Mandemakers

Spreekers: Niels van den Berg (LUMC), Jan Kok (Radboud Universiteit), Kees Mandemakers (IISG), Tim Riswick (Radboud Universiteit).

[De interactie tussen geschiedbeoefenaren en hun publiek: vervagende en nieuwe grenzen](#)

Wetenschappers en instellingen als archieven, musea en historische verenigingen zoeken meer dan voorheen het contact met hun publiek. Omgekeerd melden zich steeds vaker groepen in de samenleving die op zoek gaan naar een (nieuwe interpretatie van) hun eigen geschiedenis. De grens tussen professioneel en amateur vervaagt en grenzen worden geslecht, maar er worden ook nieuwe grenzen zichtbaar. Wat hebben beide werelden elkaar te bieden? Hoe kunnen ze elkaar versterken? Waar gaat de samenwerking knellen? Dit panel bestaat uit verschillende korte presentaties, die uitmonden in stellingen of dilemma's over verschillende soorten grenzen die met de zaal worden besproken: grenzen tussen amateurhistorici ('sneupers' in het Fries) en professionele historici, tussen distantie en betrokkenheid, tussen instellingen en hun publiek.

Moderator: Arnoud-Jan Bijsterveld (o.v.)

Spreekers: Jacob Roep en Nykle Dijkstra (Historische Vereniging Noordoost-Friesland), Arnoud-Jan Bijsterveld (Tilburg University), Dolly Verhoeven (Radboud Universiteit Nijmegen), Kees Ribbens (NIOD/Erasmus Universiteit Rotterdam), Paul Knevel m.m.v. studenten (UvA).

[Is er toekomst voor de Europese Unie? Balanceren tussen nationalisme en supranationalisme](#)
Hoe moet het verder met Europa? Deze vraag stond centraal na de Tweede Wereldoorlog, maar dringt zich ook in de huidige context van Euroscepticisme op. In reactie op het

nationalisme werden in het interbellum en de naoorlogse jaren voorstellen gedaan voor een Europese federatie. Sindsdien wordt de geschiedenis van het Europese integratieproject gekenmerkt door een balanceren tussen deze twee extremen. Ook nu staat Europa weer op een kruispunt: meer of minder Europa. Deze sessie belicht historische blueprints die bij kerken en andere spirituele, economische en politieke partijen aanwezig waren in de aanloop naar het Europese integratieproject, en koppelt deze aan de hedendaagse discussies over de toekomst van de Europese Unie.

Moderator: Peter-Ben Smit

Spreekers: Dirk Jan Schoon (Bisschop van Haarlem van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland), Trineke Palm (UU), Joost Flamand (directeur Integratie Europa, ministerie van Buitenlandse Zaken).

[Castellum Hoge Woerd: een nieuwe parel in de kroon van Utrecht. Sessie op locatie: Hoge Woerdplein 1, De Meern. Maximaal 30 personen.](#)

Na een lange voorbereiding vond op 30 augustus 2015 de opening plaats van Castellum Hoge Woerd. Het Castellum biedt een uniek programmatisch concept in een al even bijzonder gebouw: in een hedendaagse replica van het Romeinse fort dat hier tussen 40 en 400 na Chr. stond, huizen nu een theater, een moderne stadsboerderij, een museum en een restaurant. De realisatie van het Castellum bovenop de resten van zijn Romeinse voorganger was een huzarenstukje, zowel technisch als beleidsmatig. Erik Graafstal, archeoloog bij de Gemeente Utrecht en nauw betrokken geweest bij de opgravingen in Leidsche Rijn, zal in zijn rondleiding uitgebreid aandacht besteden aan de totstandkoming van Castellum Hoge Woerd en aan de keuzes die zijn gemaakt in het visualiseren van het Romeins erfgoed ter plekke. Uiteraard worden ook de gevarieerde en eigentijdse museale presentaties belicht. Museum Hoge Woerd is een actief museum voor jong en oud. Je kunt hier eindeloos kunt 'tijdreizen', over de wallen van het fort, waar je op onderzoek gaat naar het leven in een garnizoensstadje op de rand van het Romeinse rijk, of in de expositie '3000 jaar wonen en werken' in het hart van ons land, waar de 'biografie' van het landschap centraal staat, of natuurlijk bij het Romeinse schip De Meern 1. Dit 25 meter lange vaarttuig, in 2003 opgegraven in Leidsche Rijn, is een 'stukje Pompeii ten noorden van de Alpen'. Het ging rond het jaar 200 door een ramp ten onder op de grensrivier van het Romeinse rijk, met alles erop en eraan. De inventaris omvatte onder meer de persoonlijke bezittingen en meubelstukken van de schipper en kisten vol met gereedschap.

[Parallelsessies, 14.00-16.00](#)

[Tentoonstellingsbeleid: Spoorwegmuseum en Rijksmuseum](#)

Twee van de meest populaire musea in Nederland, het Rijksmuseum en het Spoorwegmuseum, bespreken de achtergronden van hun actuele en toekomstige tentoonstellingsbeleid. Evelien Pieterse en Rens Bleijenbergh, conservator en stagiair bij het Spoorwegmuseum, belichten de keuzes die zij maakten voor de inhoud en vormgeving van de nieuwe tentoonstelling 'Sporen van Smaragd, per trein door Nederlands-Indië'. Martine Gosselink, hoofd Geschiedenis van het Rijksmuseum, bespreekt de tentoonstellingsagenda voor 2018-2022 – inclusief het plan voor een tentoonstelling over het slavernijverleden in 2020.

Moderator: Martine Gosselink (Rijksmuseum)

Sprekers: Evelien Pieterse (Spoorwegmuseum), Rens Bleijenberg (student UU / stagiair Spoorwegmuseum), Martine Gosselink (Rijksmuseum).

Vorstenbiografieën in soorten en maten

Menig Oranje heeft inmiddels zijn of haar biografie gekregen, boeken die onder uiteenlopende voorwaarden zijn geschreven, maar altijd met het grote publiek voor ogen. In deze sessie belichten vorstenbiografen hun perspectief op vorstenlevens. Hoe gaan de biografen om met de (on)toegankelijkheid van het Koninklijk Huisarchief? Hoe balanceren zij tussen de persoonlijke, dynastieke, nationale, internationale, staatkundige, politieke, militaire, ceremoniële en culturele dimensies van het vorstelijk bestaan? Wat is eigenlijk een goede vorstenbiografie, en hoe voorkomen de biografen dat het resultaat van hun onderzoek te populair is voor de academie en te academisch voor het publiek? Journalist Jutta Chorus schreef het leven van koningin Beatrix, zelfstandig onderzoeker Monica Soeting is bezig met een biografie van koningin-regentes Emma, Dik van der Meulen tekende voor de met de Libris Geschiedenis Prijs 2014 onderscheiden biografie van Willem III en Frans Willem Lantink overziet het internationale veld van vorstenbiografieën.

Moderator: Jeroen Koch (UU)

Sprekers: Jutta Chorus (NRC Handelsblad), Monica Soeting (VU), Dik van der Meulen (UU, contractonderzoek), Frans Willem Lantink (UU).

Historici en militair geweld

Militaire geschiedenis staat sinds de jaren 1990 weer sterk in de belangstelling. Deze sessie toont aan de hand van drie voorbeelden waaruit dit concreet blijkt. Een militair-docent vertelt hoe hij tegenwoordig militair-historische voorbeelden inbedt in oefeningen van militaire eenheden te velde. Een militair-historicus behandelt op welke manieren hij te maken krijgt met de politiek en maatschappelijk gevoelige actualiteit van de zeventig jaar geleden gevoerde dekolonisatieoorlog in Indonesië. Tot slot zal een 'war diarist' uitleggen hoe hij en zijn collega-historici tegenwoordig ter plaatse grotere militaire missies, zoals nu in Mali, vastleggen in een 'operationeel dagboek' dat is bedoeld voor de politieke en militaire leiding (verantwoordingsplicht), maar ook voor latere geschiedschrijving. Dit is een van de 'lessen' van 'Srebrenica', toen niemand van de betrokkenen direct na afloop kon vertellen wat er precies was gebeurd.

Moderator: Jan Hoffenaar (UU/Nederlands Instituut voor Militaire Historie)

Sprekers: Rémy Limpach (auteur *De brandende kampongs van generaal Spoor*), Jaus Müller (kapitein, 'war diarist'), Serge Blom (majoor).

Homo Ludens. Gamification van erfgoed

Spel vormt een belangrijke factor in de vorming van cultuur, aldus Johan Huizinga in *Homo Ludens* (1938). De opkomst van game design leidt nu tot interessante samenwerkingen tussen bewakers van cultureel erfgoed en spelontwerpers. Deze sessie presenteert het werk van twee organisaties die zich op het snijvlak van games en erfgoed bewegen. History2Go biedt een open source app en online verhalenplatform, waarmee het grote publiek kennis kan maken met de historische gebeurtenissen die zich hebben afgespeeld in de dagelijkse leefwereld. Novitas Heritage maakt aan de hand van concrete projecten, zoals voor het Muiderslot en het Rijksmuseum van Oudheden ontwikkelde escape rooms, duidelijk dat spelelementen, 'flow' en 'immersion' een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van het historisch ambacht.

Moderator: Marc van Hasselt (Novitas Heritage)

Sprekers: Marc van Hasselt (Novitas Heritage), Sander Heijne (History2Go).

Digital humanities in het middelbaar en hoger onderwijs

Kranten, brieven, boeken, historische kaarten, schilderijen en foto's: een groeiend aantal analoge bronnen wordt gedigitaliseerd en via internet eenvoudig beschikbaar gemaakt. Voor studenten, leerlingen en docenten biedt dit nieuwe mogelijkheden voor het werken met historische bronnen, maar die mogelijkheden vragen ook om nieuwe technieken. Deze workshop maakt docenten in het hoger en middelbaar geschiedenisonderwijs bekend met digitale onderzoekstechnieken, zoals text-mining. Zo willen wij huidige en toekomstige docenten praktische handvatten bieden om zelf verder te experimenteren en digitale onderzoeksmethoden in te zetten in hun onderwijs.

Moderator: Lianne Walma (UU)

Sprekers: Lianne Walma (UU), Pim Huijnen

Emotienetwerken: een workshop over erfgoeddynamiek

Emotienetwerken is een nieuw perspectief op erfgoed-maken en een alternatief voor gemeenschaps-denken in erfgoedwerk. Dat laatste geeft de betrokken 'communities' dan wel energie, maar sluit anderen uit. Daarom richt emotienetwerken zich op grilliger constellaties. Op netwerken van mensen die allemaal een emotie hebben over een erfgoeditem – maar niet allemaal dezelfde. Want erfgoed is strijd; schuurt. Niet alleen in het nu. Maar ook in historisch perspectief. In deze workshop verkennen we *uiteenlopende* emoties als significantie van erfgoed. Aan de hand van concrete items – een object, monument of ritueel – onderzoeken we of erfgoed-maken in het emotienetwerk van deze workshop inzicht in elkaars posities versterkt of posities ten opzichte van het item verandert. Met de gevonden resultaten maken we een single-object exhibition.

Moderator: Hester Dibbits (Center for Historical Culture, ESHCC (EUR)/Reinwardt Academie (AHK))

Sprekers: Hester Dibbits, Marlous Willemsen (Imagine IC/Reinwardt Academie) en Lianne Gille (MA Cultural History, UU / MA student Museology, Reinwardt Academie)

Tussen historici en beleidsmakers. De geschiedenis van de buitenlandse betrekkingen in Nederland

De Werkgroep Historie en Internationale Politiek (WHIP) streeft naar bevordering van het contact tussen historici en (voormalige) uitvoerders van buitenlands beleid. Deze sessie gaat over de relatie tussen geschiedschrijving en de praktijk, over de verhouding tussen historici en mensen uit het veld. Centraal staat de vraag wat deze partijen van elkaar kunnen leren. Hoeveel waarde wordt er op het ministerie van Buitenlandse Zaken gehecht aan geschiedenis en het bewaren van stukken voor latere generaties? Zijn er voorbeelden waaruit blijkt dat er daadwerkelijk van gebeurtenissen in het verleden is geleerd? En in hoeverre zijn andere spelers in de internationale betrekkingen, zoals NGO's, bezig met geschiedenis, en wat zouden historici van hen kunnen leren?

Moderator: Rimko van der Maar (UvA)

Sprekers: Ruud van Dijk (UvA), Bert van der Zwan (coördinator Historische Eenheid Ministerie van Buitenlandse Zaken), Boudewijn van Eenennaam (oud-ambassadeur in Washington, Permanent Vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, voormalig Directeur-Generaal Politieke Zaken, ministerie van Buitenlandse Zaken), Hanno Würzner (plaatsvervangend directeur Directie Integratie Europa, ministerie van Buitenlandse Zaken).

Alleen op de wereld? Zelfstandige historici en hun keuzes.

Een kleine groep historici verdient zijn brood met commerciële opdrachten. Traditioneel gaat het om archiefonderzoek en geschiedschrijving in opdracht van particulieren, bedrijven of (semi-)overheidsorganisaties. De laatste jaren beweegt de markt met de rest van de wereld mee naar nieuwe vormen van overdracht. Denk aan weblogs, publieksgeschiedenis of de organisatie van een festival. Kortom, een steeds grote diversiteit aan mogelijkheden. De Nederlandse Vereniging van Historische Onderzoeksbureaus (NVHO) wil in deze parallelsessie de specifieke kenmerken van het werk en werkveld van zelfstandige historici voor het voetlicht brengen. Waarom word je zelfstandig? Hoe verdien je je geld, ook als het tegenzit of de opdracht niet zo 'leuk' is? Welke hobbels kom je tegen en hoe ga je daar als zelfstandige mee om? Drie historici delen hun ervaringen met het publiek.

Moderator: Mike Spaans (Mike Spaans).

Sprekers: Rob Wolf (Rob Wolf Geschiedschrijving), Anouk Estourgie (Cultuur & Vliegwerk), Margaret Leidelmeijer (Leidelmeijer, Historisch Onderzoek & Advies).

GoPublic!

De werkgroep 'Governmental publications in the Low Countries' werkt aan een plan voor het digitaliseren van overheidspublicaties uit de vroegmoderne tijd. Digitalisering van deze bronnen biedt mogelijkheden voor comparatief, diachroon en longitudinaal onderzoek, en speelt in op de toenemende vraag vanuit overheden en financiers om voor open access te gaan. In deze sessie zal GoPublic! zich presenteren en in debat gaan met experts en het publiek over nut en noodzaak van digitalisering van overheidsbronnen voor de toekomst van wetenschappelijk onderzoek naar de Lage Landen in de vroegmoderne tijd. De discussie zal zich tevens richten op het sociale aspect van digitalisering: het (terug)brengen van de geschiedenis naar het grote publiek.

Moderator: Annemieke Romein (Fontys Lerarenopleiding Tilburg/UGent)

Sprekers: Frederik Dhondt (VUB/U Gent/U Antwerpen), Tine de Moor (UU), Annemieke Romein, Bram De Ridder (KU Leuven), Nicolas Simon (FNRS/U Saint-Louis – Bruxelles), Lies van Aelst (Wethoudersvereniging).

En de winnaar was....

Jaarlijks dingen tientallen jonge historici naar de Volkskrant-IISG prijs voor de beste geschiedeniscriptie van de Lage Landen, maar wat is precies 'de beste' scriptie? Welke onderwerpen hebben het de laatste jaren goed gedaan, en wat zegt dat over de stand van het vakgebied? Wat gebeurt er met winnaars en verliezers? En wat zeggen prijzen als deze over het academische leven? De organisatie van het IISG en de juryvoorzitter gaan in deze sessie in gesprek met winnaars, verliezers, voormalig juryleden en de zaal om antwoorden op deze vragen te vinden.

Moderator: Jouke Turpijn (UvA)

Sprekers: Aukje Lettinga (IISG), Stefan Penders (oud-winnaar competitie), Niels Graaf (oud-deelnemer competitie), Tessa Pijnaker (oud-deelnemer competitie)

Historicidagen 2019: Groningen (Mineke Bosch, RUG)

Slotdebat: Geschiedenis.NL

In 1929 schreef Johan Huizinga dat de geschiedwetenschap de taak heeft ‘om een orgaan van de cultuur te zijn, het orgaan waarmee de cultuur zich rekenschap geeft van haar verleden’, en dat die taak ‘slechts [kan] worden vervuld door een historische wetenschap, die haar atmosfeer en haar klankbodem heeft in het grote leven van haar tijd.’ Een kleine eeuw later is het duidelijk dat de academische geschiedwetenschap internationaliseert, terwijl publieke discussies over thema’s variërend van de Europese Unie tot Zwarte Piet tonen dat de samenleving juist sterk nationaliseert. Dreigt een tweedeling tussen geschiedwetenschap en samenleving, of liggen hier kansen voor de beroepsgroep van historici in Nederland? En wat is eigenlijk de gemene deler van ‘historici in Nederland’, dat wil zeggen de doelgroep van KNHG en de Historicidagen?

Moderator: Beatrice de Graaf (UU).

Sprekers: Wim Blockmans (ex-directeur NIAS), Karwan Fatah-Black (Universiteit Leiden), Frank van Vree (NIOD), Sylvana Simons (politicus)

Slotwoord: Maarten Prak (UU)